

Sammendrag:

Skjerpet håndhevelse av helsekrav til førerkort – effekt på trafikksikkerhet

TØI rapport 1386/2014
Forfatter: Fridulf Sagberg
Oslo 2014 22 sider

I 2010 ble det i Møre og Romsdal fylke igangsatt en økt innsats for tilbakekalling av førerrett for motorkjøretøy hos personer med helserelaterte problemer som ikke er forenlige med kravene til førerkort, herunder medikamentbruk og rusavhengighet. Sammenligning av ulykker per 1000 førerkort før og etter 2010 viste større nedgang i Møre og Romsdal enn i resten av landet, noe som tyder på at innsatsen har bidratt til bedre trafikksikkerhet.

Muligheten for politiet til å inndra førerkortet for førere som ikke lenger fyller helsemessige eller andre lovbestemte krav til å inneha førerkort, er hjemlet i Vegtrafikklovens paragraf 34. Kriteriene for tilbakekalling av førerrett etter denne paragrafen omfatter: 1) Svekket syn, helse eller førerdyktighet, 2) mangelfulle kunnskaper eller kjøreferdighet, 3) misbruk av rusmidler og 4) utilfredsstillende vandel.

I Møre og Romsdal fylke ble det høsten 2010 igangsatt en innskjerping av praksis når det gjelder håndhevelse av helsekravene til bilførere, i den forstand at muligheten til å inndra førerkort på grunn av helserelaterte svekkelser hos bilførere ble benyttet i større grad enn tidligere. Dette ble organisert som et samarbeid mellom fylkesmannen i Møre og Romsdal, politiet, Statens vegvesen og Trygg Trafikk, og det ble etablert en samarbeidsgruppe med representanter fra disse organisasjonene.

Den særlige satsingen på paragraf 34 i Møre og Romsdal har omfattet bl.a. følgende aktiviteter:

- Fylkeslegen har holdt kurs og møter for primærleger, sykehusleger, psykologer og spesialhelsetjenesten, med fokus bl.a. på meldeplikten.
- Politiet og Statens vegvesen har holdt orienteringsmøter for trafikklærere om regelverk og arbeid med førerkortsaker.
- Media har hatt flere oppslag om problemstillinger knyttet til helse og førerkort.
- Politiet har i økende omfang krevd legeundersøkelse og/eller kjørevurdering på bakgrunn av mistenkelig kjøreatferd.
- Prosjektgruppen har samarbeidet med fylkets trafikksikkerhetsutvalg for å påvirke politikere til å engasjere seg i temaet.

Formålet med evalueringsprosjektet som beskrives i denne rapporten, var å undersøke om det kan påvises forbedring av trafikksikkerheten som kan føres tilbake til økning i antallet inndratte førerkort. Prosjektet har omfattet sammenligninger av omfanget av inndragningssaker og av antall ulykker mellom årene før og etter 2010.

Frekvensen av inndragningssaker etter paragraf 34 i Møre og Romsdal økte fra ca. 150 per 100 000 førerkort i 2009 til over 900 i 2011, mens nivået i resten av landet lå på mellom 200 og 300 saker per 100 000 førerkort både i 2009 og 2011.

Ulykkesrisikoen har gått ned i hele landet i denne perioden, så for å se om tiltakene i Møre og Romsdal har hatt noen effekt, har vi sammenlignet ulykkesnedgangen der med endringene i resten av landet. Vi har definert årene 2001-2009 som førperiode og 2011-2012 som etterperiode. For alle personskadeulykker var det en nedgang i antall innblandede førere per 1000 førerkort på 30 % i Møre og Romsdal, mot 26 % i resten av landet. Forskjellen er imidlertid ikke statistisk signifikant. For dødsulykkene var det derimot en signifikant større nedgang i antall ulykker per 1000 førerkort i Møre og Romsdal enn i resten av landet, med 66 % mot 35 %.

En analyse av dødsulykkene tyder på at antallet ulykker relatert til helseproblemer og ruspåvirkning har holdt seg relativt stabilt til tross for at antallet ulykker totalt har gått ned. Det kan derfor være grunn til å gjennomføre mer detaljerte analyser av bakgrunnsdata for førere med rus- eller helseproblemer, som innblandes i ulykker, for å få mer kunnskap om hvordan slike problemer skal fanges opp, slik at rutinene for inndragning av førerkort i slike tilfeller eventuelt kan forbedres. Det bør også vurderes mulige tiltak for å hindre kjøring uten førerkort blant førere som har fått tilbakekalt førerretten.

Det kan konkluderes med at den økte satsingen på bruk av paragraf 34 for tilbakekalling av førerrett i Møre og Romsdal har bidratt til nedgang i ulykkesrisikoen, og at dette ser ut til å være et virksomt tiltak i trafikksikkerhetsarbeidet.